



บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึง การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยมีสาระดังนี้

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรที่จัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการจัดโดยกระทรวงศึกษาธิการหรือองค์กรใดก็ตามย่อมจะเป็นไปตามความรู้สึคนึกคิด ความต้องการและวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ในกรณีที่สังคมมีปัญหาคือความต้องการที่จะแก้ปัญหาในสังคมก็จะสะท้อนออกมาในรูปหลักสูตร (พนัส หันนาทินทร์, 2529) ทั้งนี้หลักสูตรเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ประเทศโรงเรียน มีความมุ่งหมายให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนของชาติอย่างไร ให้ความรู้ เสริมทักษะ เจตคติ คุณธรรม และค่านิยมที่ถูกต้องในด้านใบบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลประกอบกันมาสร้างเป็นหลักสูตรของประเทศ เป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้ทราบได้ทันทีว่าการศึกษาที่ประเทศและโรงเรียนจัดให้กับผู้เรียนนั้นเน้นหนักไปในทางใด มีผลต่อผู้เรียนและสังคมมากน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นความสำเร็จของการศึกษาคืออาศัยหลักสูตรเป็นหลัก (สันต์ ธรรมมารุ่ง, 2527)

กาญจนา คุณานุรักษ์ (2527) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะให้ปรัชญาหรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษามุ่งตามความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรเป็นข้อกำหนดและแนวปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จ หลักสูตรทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเมื่อประเทศชาติต้องการที่จะสร้างคุณลักษณะของประชาชนให้เป็น

อย่างไร รัฐบาลก็สามารถที่จะกำหนดจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาวิชาที่จะพัฒนา และสร้างสรรค์ให้เยาวชนเป็นไปตามที่ชาติต้องการ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า "หลักสูตร" ไว้อย่างกว้างขวาง หลากหลายและแตกต่างกันไป ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2528) ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตร (Curriculum) ในประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา หมายถึง ประมวลวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนภายในความควบคุมของโรงเรียน

พิส หันนาคินทร์ (2529) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรในรูปที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่นักเรียนจะพึงได้รับภายใต้การนำของครู ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียน กล่าวคือ ทั้งด้านทางกาย ทางอารมณ์ และทางสังคม

2. หลักสูตร เป็นการวางแผนงานหรือแผนการเรียน เช่น ในคำอธิบายการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า "หลักสูตร" คือ ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมาย ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

กรมวิชาการ (2521) ให้ความหมายว่า หลักสูตรโดยทั่วไปอาจมีความหมายอย่างน้อย 2 ลักษณะคือ ความหมายในวงแคบ และความหมายในวงกว้าง ความหมายในวงแคบ หมายถึง วิชาหรือเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียนในแต่ละชั้นว่าจะต้องเรียนอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด ในความหมายกว้างหมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ความรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนคติที่ต้อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความหมายทั้ง 4 หัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารหลักสูตร
2. กระบวนการสอนของครู
3. กระบวนการเรียนของเด็ก
4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

กู๊ด (Good, 1973) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย ความหมายของ หลักสูตรนี้จึงหมายถึงหลักสูตรเป็นรายวิชา

2. โปรแกรมทั่วไป หรือเฉพาะที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนเพื่อรับ ประกาศนียบัตรต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพต่อไป ตามความหมายนี้ หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

3. กลุ่มของวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำ ของโรงเรียน ตามความหมายนี้หลักสูตรหมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา วิชาส่วนหนึ่ง และการจัดประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

โบซอง (Beauchamp, 1965) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนงานที่อธิบายถึงขอบข่ายและการจัดการเตรียมโปรแกรมการศึกษาในสถาบันการศึกษา ในแผนงานอาจประกอบด้วย ข้อความที่บอกถึงความต้องการเป็นหลักที่เป็นแนวทางสำหรับ วางแผนการสอน วัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และ กระบวนการที่เกี่ยวข้องตลอดจนการประเมินคุณค่า ประสิทธิภาพของหลักสูตร และระบบ ของหลักสูตร

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึงเอกสาร โครงการ แผนงาน ที่เขียนขึ้นมาอย่างเป็นทางการ อธิบายขอบข่าย จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง อัตราเวลาเรียน เนื้อหาสาระ การจัดกระบวนการเรียนการสอน ความ สามารถด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร

ไว้ดังนี้

1. หลักการ
2. จุดหมาย
3. โครงสร้าง
4. รายละเอียดของเนื้อหา
5. อัตราเวลาเรียน
6. การเรียนการสอน
7. การประเมินผลการเรียนการสอน

ปิญญู สาธร (2526) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไทยมีเพียง 3

อย่าง คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. ระยะเวลาเรียน
3. เนื้อหาวิชา

พนัส หันนาคินทร์ กล่าวว่าในการสร้างหลักสูตรและเขียนออกมาใช้เป็นที่

ประจักษ์ชัดนั้น หลักสูตรจะต้องประกอบขึ้นด้วยส่วนประกอบดังนี้คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. โครงสร้างของหลักสูตร
3. เนื้อหาหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีเครื่องช่วยสร้างความกระจ่างแก่ครุมีคู่มือ

หลักสูตร ตำราเรียนที่ควรจะใช้ประกอบการสอน การวางแผนการสอน แบบการสอน และวิธีประเมินผล (พนัส หันนาคินทร์, 2529)

บุญมี เณรยอค (ม.ม.ป.) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรว่าควรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

โบซอง (Beauchamp, 1975) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในแง่ของระบบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 3 ระบบคือ

1. ระบบเนื้อหา
2. ระบบการสอน
3. ระบบการประเมินผล

ไทเลอร์ (Tyler, 1971) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ

1. มีจุดมุ่งหมายอย่างไร
2. มีเนื้อหาสาระอย่างไร
3. จะจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์อย่างไร
4. จะทำการประเมินผลอย่างไร

จะเห็นได้ว่า ความคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบของหลักสูตร สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร 4 ประการคือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้เกิดคุณสมบัติอย่างไรแก่ผู้เรียน
2. เนื้อหาสาระของหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง อาจกำหนดโครงสร้างเนื้อหาวิชา อัตราเวลาเรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. การนำหลักสูตรไปใช้ การดำเนินการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน
4. การประเมินผล

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

สังค์ อุทรานันท์ (2532) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร 2 ลักษณะคือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

สวัสดิ์ จงกล (2529) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า เป็นกระบวนการการนำข้อกำหนดของหลักสูตร ไปทำรายละเอียดในด้านเอกสารและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาระดับต่าง ๆ และผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการศึกษาในสถานศึกษาคำเนินการ ได้แก่ การจัดทำรายละเอียดเป็นคู่มือหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน ฯลฯ ให้เป็นเอกสารประกอบหลักสูตร

บุญมี เฌรยอค (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงโครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมและเพื่อบรรลุความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521) ได้อธิบายเกี่ยวข้องถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตร หรือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ต้องหมายรวมถึงการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามความหมายกว้างคือ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 หัวข้อ คือ

1. เอกสารหลักสูตร
2. กระบวนการสอนของครู
3. กระบวนการเรียนของนักเรียน
4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายคำว่า การพัฒนาหลักสูตร ใน 2 ความหมายคือ การปรับปรุงหลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

1. การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง ระบบการพัฒนาหลักสูตรหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียน หรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุหลักสูตร วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล โดยจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบติดต่อกันไป หรือปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้เหมาะสม

2. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การดัดแปลงให้แตกต่างออกไปจากของเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นมาใหม่โดยการเปลี่ยนแปลงแบบของหลักสูตร

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาอ้างกล่าวพอสรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นและเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรชั้นใหม่ทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

สุจริต เพียรชอบ (2529) ได้เสนอขั้นตอนและกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. จัดหาบุคลากรที่จะมาร่วมพัฒนาหลักสูตร
2. จัดเตรียมคณะที่ปรึกษาในการปรับปรุงหลักสูตรให้เพียงพอและเหมาะสม
3. พยายามจัดสถานการณ์และโอกาสที่จะให้คณาจารย์ได้มีส่วนในการปรับปรุงหลักสูตรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. กำหนดระยะเวลาที่จะใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรที่จะใช้ประชุมทำหลักสูตรควรเป็นเวลาที่กรรมการทำหลักสูตรทุกคนสะดวกพิจารณาพร้อมประชุมได้โดยพร้อมเพรียงกัน

5. ตั้งกรรมการเตรียมการปรับปรุงหลักสูตร และคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร

6. เปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชน ผู้บังคับบัญชา หรือตัวแทนของผู้บังคับบัญชา ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และไปทำงานอยู่ด้วยได้มาร่วมประชุม หรืออภิปรายแสดงความคิดเห็น และนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร

7. จัดเตรียมงานหลักสูตร ห้องสมุด ศูนย์วิทยากร หรือเอกสารที่จำเป็นเพื่อใช้เป็นแหล่งวิทยากรในการปรับปรุงหลักสูตร

8. จัดเตรียมสถานที่สำหรับใช้ในการประชุมนำหลักสูตรทั้งการประชุมใหญ่และการประชุมกลุ่มย่อย

9. จัดเตรียมเรื่องการพิมพ์ทั้งคอนพิมพ์ต้นร่าง เพื่อพิจารณาแก้ไขและการพิมพ์หลักสูตรเมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว

10. เตรียมการประชุมชี้แจง ประชุมอบรมเพื่อให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ทั้งฝ่ายบริหาร ศึกษานิเทศก์และครู ตลอดจนสถาบันที่ผลิตครู เข้าใจหลักสูตร และทำให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ตามที่ได้มุ่งหมายไว้

11. เตรียมการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนรับทราบการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

วิธีดำเนินการ

1. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำหลักสูตร ซึ่งอาจได้มาจากผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เช่น

- ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งอาจจะเป็นผู้เรียนปีสุดท้ายก็ได้
- ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตร ปัญหา สิ่งที่ต้องแก้ไข และ

ข้อเสนอแนะ

- ความคิดเห็นของศิษย์เก่า เกี่ยวกับหลักสูตรที่เขาได้เรียนไปแล้วว่ามีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในปัจจุบันเพียงใด วิชาใดควรคงไว้ในหลักสูตร วิชาใดมีความซ้ำซ้อนกันควรปรับปรุงแก้ไขวิชาใดมีประโยชน์น้อยควรตัดทิ้งไป

2. ตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาตั้งปณิธานหรือปรัชญาของสถาบัน เพื่อเป็นแนวทางวางวัตถุประสงค์ เลือกเนื้อหา จัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ และการเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด

3. วางวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของสถาบันว่าควรเป็นอย่างไร

4. เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมที่จะนำมาใส่ไว้ในหลักสูตร

5. จัดตั้งคณะกรรมการหรืออนุกรรมการพิจารณาเรื่องความสมคูลย์ของหลักสูตร

6. คณะกรรมการหลักสูตรประชุมพิจารณาจัดทำหลักการ วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของหลักสูตร

7. คณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือกลุ่มบุคคลจัดเนื้อหาวิชาในแต่ละหมวด

8. หลังจากที่ทำหลักสูตร แต่ละหมวดวิชา เรียบร้อยแล้ว ควรนำเข้าไปประชุมใหญ่ เพื่อพิจารณาขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะ

9. แต่ละหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา จัดทำประมวลรายวิชา ซึ่งเป็นรายละเอียดของแต่ละวิชา

10. คณะกรรมการตกลงเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผล

11. การบริหารหลักสูตรและการบริการทางวิชาการ

12. การประเมินผลหลักสูตร

13. การปรับปรุงหลักสูตร

สังค อูหรานันท์ (2532) ใ้คอธิบายถึงวัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์

ขั้นที่ 4 การกำหนดมาตรการวัดและการประเมินผล ประกอบด้วย การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตรหลังจากที่ได้ร่างเสร็จแล้ว และการปรับปรุงหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้

- ชั้นที่ 5 การนำหลักสูตรไปใช้
- ชั้นที่ 6 การประเมินผลการใช้หลักสูตร
- ชั้นที่ 7 การปรับปรุงหลักสูตร

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินหลักสูตร
5. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ไทเลอร์ (Tyler, 1971) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้เป็นลำดับขั้น สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดจุดมุ่งหมาย แหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาจากการศึกษาสังคม การศึกษาผู้เรียน แนวคิดของนักวิชาการ ปรัชญาการศึกษา และปรัชญาของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว
3. พิจารณากลับกรองจุดมุ่งหมายโดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาเป็นเกณฑ์ประกอบกับทฤษฎีการเรียนรู้
4. การกำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอน
5. เลือกและจัดประสบการณ์เรียน
6. ประเมินผลหลักสูตร

จากแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษา สามารถสรุปขั้นตอนสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. ขั้นตอนกำหนดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. ขั้นตอนนำหลักสูตรไปใช้
4. ขั้นตอนประเมินหลักสูตร
5. ขั้นตอนปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีสาระสำคัญที่ควรศึกษาค้างนี้

หลักการ หลักสูตรศึกษามีหลักการสำคัญดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์

ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ห้องที่มีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

จุดหมาย เป็นสิ่งที่หลักสูตรประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มี 4 หมวดได้แก่

1. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น เช่น ความเสียสละ การมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน เป็นต้น
2. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ทักษะทางคณิตศาสตร์ ทางภาษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม อยู่และ การดำเนินชีวิตที่ดี
3. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
4. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

การเรียนการสอน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียนควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรับรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอน แก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ทำงานเป็นกลุ่ม

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียนหรือท้องถิ่น กำหนดช่วงเวลาเรียนเอง โดยกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือช่วงยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 2,000 ชั่วโมง สำหรับชั้น ป.1-4 และไม่ต่ำกว่า 1,200 ชั่วโมง สำหรับชั้น ป.5-6 โดยมีอัตราเวลาเรียนของกลุ่มประสบการณ์ 5 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 50
ป.3-4 ร้อยละ 35 และ ป.5-6 ร้อยละ 21

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 15 ป.3-4 ร้อยละ 20 ป.5-6 ร้อยละ 21

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 25 ป.3-4 ร้อยละ 10 ป.3-4 ร้อยละ 25 และ ป.5-6 ร้อยละ 17

4. กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 10 ป.3-4 ร้อยละ 10 และ ป.5-6 ร้อยละ 25
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้น ป.5-6 ประมาณร้อยละ 16

การวัดผล การประเมินผลและการติดตามผล

การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปี หรือปลายปีตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นระยะ หรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2520)

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งหลักสูตรกำหนดไว้ ดังนี้

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม กล่าวคือ ปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี ประสบการณ์ที่จัดในกลุ่มนี้เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของคนไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทางด้าน อนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2520)

จุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คือ

1. ให้ความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติได้ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทางร่างกาย และจิตใจทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
2. ให้ความรู้พื้นฐานและความสามารถพอที่จะดำรงชีวิตได้

3. ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้
4. ให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เทคโนโลยีและทางสังคม
5. ให้มีความเข้าใจ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามขอบเขตแห่งเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น
6. ให้เข้าใจหลักการของการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถปฏิบัติตามหลักการที่ตนเชื่อมั่นได้
7. ให้รู้จักหลีกเลี่ยงยาเสพติด
8. ให้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2520)

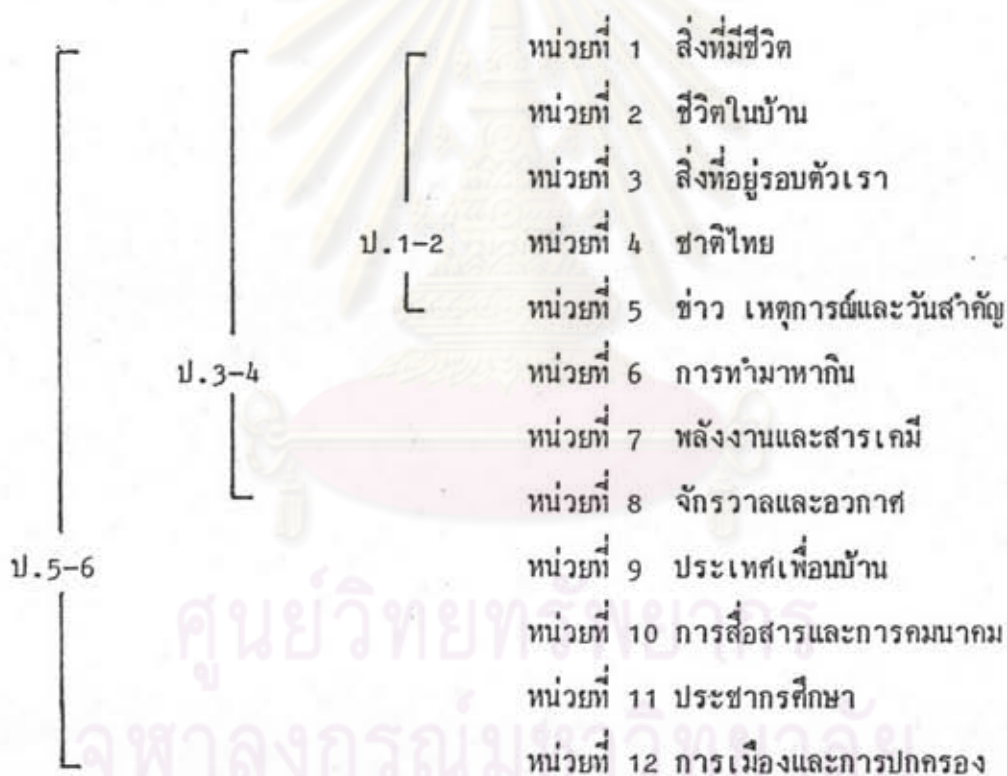
สุนทร อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงโครงสร้างของหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่เป็นเนื้อหา ได้แบ่งลักษณะของชีวิตที่ควรสร้างเสริมไว้ 4 ด้านคือ

1. ชีวิตที่อยู่รอด มุ่งสร้างประสบการณ์ที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยของผู้เรียนให้ผู้เรียนรอดพ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บ มีพลานามัยสมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ แข็งแรงของชาติ
2. ชีวิตที่อยู่ดี มุ่งสร้างประสบการณ์ที่ช่วยให้ชีวิตมีหลักฐานมั่นคงขึ้น ให้ผู้เรียนรู้แนวทางการทำมาหากิน รู้จักการผลิต การใช้ การออมทรัพย์ สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
3. ชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อม มุ่งสร้างความเข้าใจและเจตคติที่จะช่วยให้ชีวิตพัฒนาไปด้วยดี ปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นสังคมมนุษย์
4. ชีวิตที่มีหลักการ มุ่งเน้นถึงหลักการในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมและประเทศชาติ สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สร้างความในใจและความรับผิดชอบในหน้าที่ของพลเมืองไทย
(สุนทร อมรวิวัฒน์, 2532)

โครงสร้างและเนื้อหาสาระของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

โครงสร้างของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประกอบด้วยเนื้อหาสาระต่างๆ ซึ่งจัดเป็นหน่วยประสบการณ์ 12 หน่วย โดยกำหนดให้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เรียนหน่วยที่ 1-5 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เรียนหน่วยที่ 1-8 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียนหน่วยที่ 1-12 ดังนี้

โครงสร้างของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521



จากโครงสร้างนี้สรุปได้ว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตประกอบด้วยวิชาตามหลักสูตรประโยคประถมศึกษา 2503 3 วิชาคือ สังคมศึกษา (เว้นที่ลัทธิธรรม) วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา กลุ่มนี้ว่าด้วยกระบวนการที่เกี่ยวกับชีวิตและสังคม ซึ่งมีปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ที่จะให้ชีวิตดำรงอยู่และดำเนินต่อไปด้วยดี ประสบการณ์ในกลุ่มนี้จึง

จักเอาปัญหาและความต้องการของคนไทยทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สุขภาพ ประชากร การเมือง การปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งครอบคลุมเอาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษย- ศาสตร์บางส่วนเข้าไปด้วย การที่จัดกลุ่มขึ้นเพราะ

- ต้องการให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาให้สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน มากกว่าจะแยก เรียนเป็นรายวิชา แล้วไม่สามารถประยุกต์เอา มาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการ ของชีวิตได้

- ต้องการให้นักเรียน ใช้ความรู้ที่ได้เรียนเอาไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มาก กว่าที่จะเรียนแต่รู้เนื้อหาวิชา เพราะชีวิตของมนุษย์ทุกคนย่อมจะเต็มไปด้วยปัญหาที่จะต้องแก้ เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข และในการแก้ปัญหานั้น

- ต้องการขจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา เช่น เรื่องอากาศ เคมีมีความ ซ้ำซ้อนเพราะมีอยู่ทั้งในภูมิศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ให้เรียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพียงครั้ง เดียว เป็นการทุ่ม เวลาและสะดวกในการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521)

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรมิได้ละเลยเนื้อหาที่เป็นวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ดังปรากฏในหน่วยต่าง ๆ หลายหน่วย เช่น สิ่งมีชีวิต ชีวิตในบ้าน สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา การ ท้ามาหากิน พลังงานและสารเคมี และจักรวาลและอวกาศ เป็นต้น

การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) เสนอแนวการสอนกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตในแนวการใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2521 ไว้โดยให้หลักการต่อไปนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้เหมือนกับสภาพชีวิตที่เป็นจริง เพื่อให้เด็กนำไปใช้ได้
2. สอนเพื่อแก้ไขและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น
3. สอนให้เด็กเห็นความสัมพันธ์และเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนเพื่อ ปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

4. สอนโดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถสรุปเป็นความรู้นำไปใช้ได้
5. สอนโดยเน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการท่องจำกฎเกณฑ์
6. สอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่ต่าง ๆ ให้มีในตัวเด็ก
7. สอนเพื่อปูพื้นฐานทางประชาธิปไตยให้ มีในตัวเด็ก และสามารถปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
8. สอนในสิ่งที่เกิดปัญหาจากใกล้ตัวเด็กไปสู่สิ่งที่ไกลออกไป โดยวิธีต่อไปนี้
 - 8.1 การอภิปรายและซักถาม
 - 8.2 การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 8.3 การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
 - 8.4 การแก้ปัญหา
 - 8.5 การปฏิบัติจริง

วิธีการดังกล่าวนี้จะส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ธีรยุทธ เสนีวงศ์ (2526) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่า "กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ จึงต้องจัดสถานการณ์การเรียน ให้เหมือนกับสภาพชีวิตและเน้นการจัดกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง"

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบด้วยตนเองให้มากที่สุด

สื่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กำหนดให้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีสื่อการเรียนต่าง ๆ 2 ประการ ดังนี้

1. สื่อการเรียนที่เป็นเอกสารประกอบการสอน
 - 1.1 แผนการสอน
 - 1.2 หนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - 1.3 หนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 1.4 ภาพชุดประกอบการเรียนการสอน
2. วัสดุอุปกรณ์
 - 2.1 บัตรและภาพชนิดต่าง ๆ บัตรคำ บัตรภาพ บัตรประกอบภาพ
 - 2.2 แผนภูมิต่าง ๆ
 - 2.3 อุปกรณ์ทำความสะอาด
 - 2.4 ของจริง
 - 2.5 หุ่นจำลอง
 - 2.6 อุปกรณ์ทั่วไป ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญ ฯลฯ
 - 2.7 อุปกรณ์ที่ครูและนักเรียนช่วยกันจัดหา
 - 2.8 อุปกรณ์ที่ครูและโรงเรียนควรทำขึ้น เช่น กะบะทราย ภาพพลิก ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องใช้สื่อหลากหลายชนิดเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ใบการปฏิบัติจริง . หรือการทดลองปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถในการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ สอดตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร จึงควรจัดหาให้มีอย่างเพียงพอ และเหมาะสม

การวัดและประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2526) ได้กล่าวถึง การประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดังนี้

1. การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่แทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของกิจกรรม การเรียนการสอน ครูจึงสามารถประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องรอให้เรียนจบบทเรียนเสียก่อน

2. การประเมินผลกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไม่ควรประเมินแต่ความรู้ ความเข้าใจเท่านั้น แต่ต้องประเมินทั้งทางปฏิบัติได้ เจตคติ ทักษะ ความสนใจ กระบวนการหมู่พวก การดำเนินการสอน และลักษณะอื่น ๆ ของการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินผลมีหลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน ภาวปฏิบัติ การทดสอบด้วยวาจาและข้อเขียน ครูควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสิ่งที่ครูต้องการจะประเมิน

4. การประเมินที่กล่าวมาแล้วนั้น ส่วนใหญ่เป็นการประเมินของครู ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินตนเองด้วย

องค์การ อินทรมพรัย (2526) ได้ให้แนวคิดในการประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เกี่ยวกับเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องวัด และวิธีการวัดผลสรุปได้ดังนี้

เนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมินผล

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดเนื้อหาไว้ 12 หน่วย คือ

- | | | |
|-------------------------------|---|---------------------|
| (1) สิ่งมีชีวิต | } | เน้นในระดับ ป.1-ป.2 |
| (2) ชีวิตในบ้าน | | |
| (3) สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา | | |
| (4) ชชาติไทย | | |
| (5) ช่าว เหตุการณ์และวันสำคัญ | } | เน้นในระดับ ป.3-ป.4 |
| (6) การทำมาหากิน | | |
| (7) พลังงานและสารเคมี | | |
| (8) จักรวาลและอวกาศ | | |

- | | | |
|---------------------------|---|---------------------|
| (9) ประเทศเพื่อนบ้าน | } | เน้นในระดับ ป.5-ป.6 |
| (10) การสื่อสารและคมนาคม | | |
| (11) ประชากรศึกษา | | |
| (12) การเมืองและการปกครอง | | |

สำหรับวิธีวัดผล เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แบ่งเป็นประเภทของเครื่องมือได้ 3 จำพวกคือ

1. เครื่องมือประเภทที่ไม่เป็นแบบสอบถาม

1.1 มาตรฐานประมาณค่า ใช้วัดจุดประสงค์ที่ให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อให้ความเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทักษะ และเจตคติ

1.2 รายการสำรวจใช้ประกอบกับการสังเกตพฤติกรรมที่จะอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ในจุดประสงค์นั้น ๆ

2. เครื่องมือประเภทแบบสอบถาม

3. เครื่องมือที่ประกอบด้วยทั้งสองลักษณะคือ เป็นแบบสอบถามและการสังเกตการปฏิบัติงานไปพร้อมกัน

จึงพอสรุปได้ว่า การวัดและการประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กระทำได้หลายวิธีโดยมีเครื่องมือวัดและประเมินที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมให้ตรงจุดประสงค์ที่ต้องการวัด ควรมีการวัดและประเมินทุกขั้นตอนก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ทั้งนี้โดยวัดทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ธำรง ชูทัฬห (2521) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในหน่วยที่ 1-8 พบว่า

1. เนื้อหาหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมากสามารถนำไปใช้ได้ทันทีในภาคต่าง ๆ มีดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ เรื่องชีวิตในบ้าน ชุมชนของเรา
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เรื่อง ตัวเรา พี่ สัตว์ ชีวิตในบ้าน
 โรงเรียนของเรา ชุมชนของเรา เหตุการณ์และวันสำคัญ
 ภาคใต้ ได้แก่ เรื่อง พี่ สัตว์ โรงเรียนของเรา ชุมชนของเรา
 แรง การถนอมอาหาร ข้าวเหตุการณ์และวันสำคัญ
 ภาคกลาง ได้แก่ เรื่อง ชีวิตในบ้าน โรงเรียนของเรา ชุมชนของเรา
 ประเภทและลักษณะอาชีพของคนไทย
 กรุงเทพมหานคร ไม่มีเนื้อหาที่ใช้ได้ทันที

2. เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ
 ของท้องถิ่นปานกลาง ต้องปรับปรุงแก้ไขบ้าง ก่อนนำไปใช้ในภาคต่าง ๆ มีดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ เรื่องตัวเรา พี่ สัตว์ ชีวิตภายในบ้าน ชชาติไทย
 ทุกหน่วยย่อยสารเคมี การถนอมอาหาร ข้าวเหตุการณ์และวันสำคัญ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เรื่องตัวเรา สัตว์ ชีวิตในบ้าน ชุมชน
 ของเรา สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชชาติไทย การทำมาหากินทุกหน่วยย่อย ยกเว้นการ
 ทำนา พลังงานและสารเคมีทุกหน่วยย่อย จักรวาลและอวกาศ ข้าวเหตุการณ์และวันสำคัญ
 จากงานวิจัยนี้แสดงว่า ในหน่วยพลังงานและสารเคมียังต้องมีการปรับปรุงก่อนนำไปใช้

ประพันธ์ พรหมมณี (2526) ได้ศึกษาเพื่อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นพบว่า

เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่มีความสำคัญ มีประโยชน์โดยมีความ
 จำเป็นมากที่สุดและจำเป็นมาก ซึ่งถือว่าเป็นเนื้อหาของหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพและความ
 ต้องการของท้องถิ่น ได้แก่

1. เนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่มีความจำเป็นมากที่สุดได้แก่
 เรื่องความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องใช้และบ้าน การเลือกซื้ออาหารที่มีประโยชน์
 การถนอมอาหาร การเก็บรักษาและการปรุงอาหาร การกินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การสร้าง
 สุชนนิสัย การออกกำลังกายและการพักผ่อน การใช้ยาสามัญประจำบ้านและการปฐมพยาบาล

การใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันโรคติดต่อ การใช้น้ำที่สะอาด และการรู้จักแก้
 ปัญหา การคุ้มครองการใช้ ปัญหาและความต้องการของชุมชนและของจังหวัด การป้องกัน
 รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การทำนา การทำสวนยางพารา การรวมกลุ่ม
 อาชีพและสหกรณ์ การผลิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก

2. เนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่มีความจำเป็นมาก ได้แก่
 เรื่องการป้องกันอุบัติเหตุจากสิ่งแวดล้อม จำนวนประชากร สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน
 ทรัพยากร อาชีพ และผลิตผลของชุมชนและจังหวัด การคมนาคมและการสื่อสารของจังหวัด
 การชลประทานและแหล่งเก็บกักน้ำ การศึกษาและการนับถือศาสนาพุทธ ประเพณีวันเข้า
 พรรษา และการซีกพระ ประเพณีวันสารท ประเพณีสงกรานต์และวันลอยกระทง การ
 ปลูกพืช การนำไร่นาสวนผสม การทำสวนผลไม้ การประมง การเลี้ยงปศุสัตว์
 อุตสาหกรรม ความรับผิดชอบและจรรยาบรรณของผู้ประกอบอาชีพ เครื่องทุนแรงและ
 เครื่องผ่อนแรง การประกอบอาชีพ เชื้อเพลิง และพลังงานที่มีในท้องถิ่น การใช้ปุ๋ยเคมี
 และยาปราบศัตรูพืช สถานที่ท่องเที่ยว การสงวนทรัพยากร และการอนุรักษ์ธรรมชาติ
 สถานศึกษาแห่งประกอบการและหน่วยงานที่ส่งเสริมอาชีพ ข้าวและเหตุการณ์ของชุมชน จังหวัด
 และชาติ

สมจินตนา วงศ์แสง (2524) ได้ศึกษาปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
 ชีวิตของครูในเขตการศึกษา 12 พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านความคิดรวบ
 ยอดหรือหลักการ จุดประสงค์ การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ
 รวมทั้งการวัดผล และประเมินผล

วินัย รอดจ่าย (2526) ได้ศึกษาการใช้แผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมประสบ-
 การณ์ชีวิต เฉพาะวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในสังกัดจังหวัดฉะเชิงเทรา
 พบว่า

จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนและการวัดผลอยู่
 ในเกณฑ์ดีและเหมาะสมแล้วตามแผนการสอน แต่มีบางแผนที่ต้องปรับปรุงบางส่วน ทั้งจุด
 ประสงค์ เนื้อหากิจกรรม สื่อการเรียน ได้แก่ เรื่องจำนวนพลเมือง ความสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศต่อการดำรงชีวิตของประชากร การดำรงชีวิตของพืช ประโยชน์ของพืชและผลเสียการไม่สงวนพันธุ์สัตว์ การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ภัยและการทดลอง ฯลฯ

ปัญหาของครูเกี่ยวกับแผนการสอน ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิธีการบูรณาการ ขาดสื่อการเรียนและเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการอ้างอิง การให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อปลูกฝังการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ดี และความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล

สันทัต อินทรการนนท์ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในระดับประถมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าครูมีปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพอ และครูขาดความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ฉวีวรรณ แก้วโสฬส (2528) ได้ศึกษาผลการใช้แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามการรับรู้ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า

1. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับผลจากการใช้กิจกรรมตามแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ให้ความรู้ในด้านการนำไปใช้มากที่สุดและให้คุณธรรมในด้านความมีเหตุผลมากที่สุด
2. เปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน เกี่ยวกับผลจากการใช้กิจกรรมตามแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างก็มีการรับรู้ผลจากการใช้กิจกรรมทั้ง 2 ด้านคือ ด้านความรู้และคุณธรรมไม่แตกต่างกัน

วิไล ทองแผ่ (2529) ได้ศึกษาการใช้แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในจังหวัดลพบุรี พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากสำหรับครูผู้สอนคือ เนื้อหาจากไม่สามารถสอนได้ทัน ไม่มีเวลาวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ครบ ขาดหนังสือและเอกสารให้นักเรียนค้นคว้า เนื้อหาสำหรับให้ครูค้นคว้าเพิ่มเติมมีน้อย ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อและขาดความชำนาญในการใช้สื่อ

เจริญฤทธิ์ จันทรเจริญ (2529) ศึกษาความคิดเห็นของผู้จบหลักสูตรประถมศึกษา ปีการศึกษา 2526 ในจังหวัดพิษณุโลก เกี่ยวกับประโยชน์ของเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่า

ผู้จบหลักสูตรประถมศึกษา ร้อยละ 39.10 ไม่เคยนำเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมวดเศรษฐกิจและการทำมาหากินไปใช้ในการดำรงชีวิต โดยผู้จบหลักสูตร ร้อยละ 16.46 ให้เหตุผลของการไม่ใช้เนื้อหาหมวดดังกล่าวว่าไม่มีโอกาสนำไปใช้ และผู้จบหลักสูตรประถมศึกษา ร้อยละ 35.14, 32.19 และ 23.81 ไม่เคยนำเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหมวดชาติไทย หมวดมนุษยกับสิ่งแวดล้อมและหมวดสุขภาพและจิตไปใช้ในการดำรงชีวิตตามลำดับให้เหตุผลของการไม่ใช้เนื้อหาหมวดดังกล่าวเหมือนกันว่าไม่เคยคำนึงถึง เมื่อพิจารณาสรุปเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ผู้จบหลักสูตรประถมศึกษาไม่เคยนำไปใช้และเหตุผลของการไม่ใช้เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในการดำรงชีวิตมากในลำดับที่สูงที่สุด เป็นรายเนื้อหาในแต่ละหมวดวิชา พบว่า

1. หมวดสุขภาพกายและจิต ได้แก่ เนื้อหา เรื่องการเลี้ยงดูทารกและเด็กที่ถูกหลัก่อนามัย โดยผู้จบหลักสูตรประถมศึกษาให้เหตุผลของการไม่ใช้ว่าไม่มีโอกาสนำไปใช้
2. หมวดมนุษยกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เนื้อหา เรื่องราวการทำบุญและยาสระผม โดยผู้จบหลักสูตรประถมศึกษาให้เหตุผลว่าลืมความรู้
3. หมวดชาติไทย ได้แก่ เนื้อหา เรื่องการป้องกันการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ โดยผู้จบหลักสูตรประถมศึกษาให้เหตุผลของการไม่ใช้เนื้อหาว่าไม่มีโอกาสนำไปใช้
4. หมวดเศรษฐกิจและการทำมาหากิน ได้แก่ เนื้อหา เรื่องการรวมกลุ่มและสหกรณ์โดยผู้จบหลักสูตรประถมศึกษาให้เหตุผลของการไม่ใช้เนื้อหาว่า ไม่มีโอกาสนำไปใช้

เจริญเกียรติ ภูสกุล (2531 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 2 พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูส่วน

ใหญ่มีปัญหเกี่ยวกับจุดประสงค์และการวัดผล และมีปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหา 4 ปัญหาคือ

1. ปัญหาเนื้อหายากไม่เหมาะกับวัยนักเรียน
2. ปัญหาเนื้อหาไกลตัวนักเรียน
3. ปัญหาเนื้อหามากเกินไป
4. ปัญหาขอบข่ายเนื้อหาไม่ชัดเจน

และมีปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมและสื่อการเรียน 4 ปัญหา คือ

1. ปัญหาครูขาดทักษะในการจัดกิจกรรม
2. ปัญหาครูขาดความเข้าใจในกิจกรรม
3. ปัญหานักเรียนขาดทักษะในการทำกิจกรรม
4. ปัญหาขาดอุปกรณ์หรือสื่อการเรียน

จากการศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร จะพบว่า ด้านเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีความสอดคล้องและจำเป็นต่อสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ส่วนการใช้แผนการสอนนั้น บางแผนอยู่ในเกณฑ์ดีแต่บางส่วนต้องปรับปรุง ครูมีความเห็นว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ให้ความรู้ในด้านการนำไปใช้มากที่สุด ส่วนนักเรียนเห็นว่า บางเนื้อหาไม่เคยนำไปใช้เนื่องจากไม่มีโอกาสใช้และล้มความรู้ด้านครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่า ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์ การวัด และการประเมินผลครูมีปัญหานเนื้อหายากไม่เหมาะกับวัยนักเรียน เนื้อหามากเกินไป สอนไม่ทัน ครูขาดทักษะในการจัดกิจกรรม และการขาดสื่ออุปกรณ์ แบบเรียน สำหรับค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ดังนั้นสมควรมีการพัฒนาหลักสูตรในกลุ่มวิชานี้